

2 हिमाचलप्रदेशे त्रीणि मासानि यावत् न पदानि सृज्यते,

3 मधुकरनिकेतने शिविर-चालक-प्रशिक्षण-वर्गस्य उद्घाटनम् सम्पन्नम्

4 श्रीरामायणकथा उत्तरकाण्डम्! वाल्मीकेः आश्रमे शत्रुघ्नस्य रामचरितश्रवणम्

सुभाषितम्

न चात्मानं प्रशंसेद्वा,
परनिन्दां च वर्जयेत्।
वेदनिन्दां देवनिन्दां,
प्रयत्नेन विवर्जयेत्॥

हिन्दुर्थः- देवता, गुरु और ब्राह्मण के लिये किये जाने वाले दान में रुकावट न डालो। अपनी प्रशंसा न करो तथा दूसरे की निन्दा का त्याग कर दे। वेद निन्दा और देव निन्दा का यत्नपूर्वक त्याग करो।

प्रतिदिनं नवीनतमं हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकवार्तापत्रं प्राप्त्यर्थं 7876636263 Whatsapp संख्या मध्ये नमो नमः लिखन्तु

To get the latest himsanskritvartah Daily Sanskrit Newspaper every day, write Hello on 7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम् जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र. पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

नवदिल्ल्यां असाधारण-उपलब्धि- लब्धेभ्यः सप्तदशबालेभ्यः प्रधानमन्त्री राष्ट्रियबालपुरस्कारः

हिमसंस्कृतवार्ता:। राष्ट्रपति-पदासीनया द्रौपदी-मुर्म-वर्यया वीरबालदिवसावसरे नवदिल्ल्यां असाधारण-उपलब्धि- लब्धेभ्यः सप्तदशबालेभ्यः प्रधानमन्त्री राष्ट्रिय बाल पुरस्काराः प्रदत्ताः। एतेभ्यः बालेभ्यः कलासंस्कृत्यै, वीरतायै, नवाचाराय, विज्ञान-प्रीयोगिक्यै, सामाजिक, सेवायै, क्रीडायायै, पर्यावरणस्य क्षेत्रे विशिष्ट योगदानाय च सम्मानानि प्रदत्तानि। अवसरंस्मिन् राष्ट्रपतिना साहिबजादानां वीरताबलिदाने प्रणम्य उक्तं यत् दिवसोऽयं गुरुगोविन्दसिंहस्य पुत्राणां बलिदानपराक्रमयोः सम्मानस्य वर्तते। राष्ट्रपतिः पुरस्कार प्राप्तवद्भ्यः बालेभ्यः वर्धापयन्ती उक्तवती यत्- एतेषाम् उपलब्धयः देशस्य सर्वान् नागरिकान् प्रेरयिष्यन्ति।

लोकसभानिर्वाचने चतुर् षड् दशांशोत्तर चतुः षष्टिः कोटिमतानां मतदानं जातम्

हिमसंस्कृतवार्ता:। निर्वाचनआयोगेन उक्तं यत् चतुश्चत्वारिंशत् तमे वर्षे लोकसभानिर्वाचने चतुर् षड् दशांशोत्तर चतुः षष्टि कोटिमतानां मतदानं जातम्, महिलामतसङ्ख्या च ६५.७८ प्रतिशतं पुरुषसहभागितायाः अपेक्षया अधिकम् अभवत्। लोकसभा चतुश्चत्वारिंशत् प्रतिवेदने उक्तं यत् अस्मिन् वर्षे पञ्जीकृततृतीयलिङ्गकनिर्वाचकानां त्रयोविंशति प्रतिशतं वृद्धिः अभवत्।

भारतीय-लोकतन्त्रस्य व्यापकता गुरुणां शिक्षायां, साहिबजादानां बलिदाने च आधृता- प्रधानमन्त्री

हिमसंस्कृतवार्ता:। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना उक्तं यत् भारतीय-लोकतन्त्रस्य व्यापकता गुरुणां शिक्षायां, साहिबजादानां बलिदाने, देशस्य एकतायाः मूलमन्त्रे च आधृता वर्तते। नवदिल्ल्यां भारतमण्डपम् इत्यत्र वीरबालदिवस समारोहं सम्बोधयन् प्रधानमन्त्री उक्तवान् गुरुणां परम्पराभिः वयं शिक्षिताः यत् सर्वे समानादरेण दृष्ट्या द्रष्टव्याः इति, राष्ट्रस्य संविधानमपि अस्मान् तथैव शिक्षयति। प्रधानमन्त्री उक्तवान् यत् वीरसाहिबजादानां जीवनम् अस्मान् शिक्षयति यत् देशस्य अखण्डतया सह विचारधारया सममपि शैथिल्यताम् आनेतुं न शक्यते इति। श्रीमोदिना उक्तं यत् देशस्य संविधानं राष्ट्रस्य संप्रभुता एकतयोः सर्वोच्चं स्थानम् अस्ति इति शिक्षयति। प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत् साहिबजादा जोरावरसिंहः साहिबजादाफतेहसिंहश्च अतीवलघुतरो आस्ताम्, परं तयोः वीरता आकाशादपि उन्नततमम् आसीत्।

सुपोषितग्रामपञ्चायत-अभियानस्य कृतः शुभारम्भः अवसरंस्मिन् प्रधानमन्त्रिणा सुपोषितग्रामपञ्चायत-अभियानस्य शुभारम्भः अपि कृतः। बालानाम् पोषणं समग्रं कल्याणं च सुदृढं कर्तुं सुपोषित-ग्रामपंचायत-अभियानं प्रारब्धम्। अस्य अभियानस्य उद्देश्यं पोषणसम्बद्धसेवानां कार्यान्वयनं सुदृढं कर्तुम् अस्ति, अपि च अस्मिन् कार्ये जनानां सहभागिता सुनिश्चित्य पोषणव्यवस्थायाः सुदृढीकरणं च अस्ति। प्रायः सार्धत्रिसहस्राणि बालाः, प्रधानमन्त्रिणा राष्ट्रियबालपुरस्कारेण पुरस्कृताः बालकाः च अन्त्येः गणमान्यैः जनैः सह कार्यक्रमे भागं गृहीतवन्तः।

प्रधानमन्त्रिणा अष्टपञ्चाशत्-लक्ष-संख्यकाः स्वामित्व-सम्पत्ति-चिटिकाः वितरिष्यन्ते

प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना अष्टपञ्चाशत्-लक्ष-संख्यकाः स्वामित्व-सम्पत्ति-चिटिकाः वितरिष्यन्ते। अस्मद्वार्ताहरेण प्रोक्तं यत् अवसरंस्मिन् दशराज्येभ्यः द्वाभ्यां केन्द्रशासितप्रदेशाभ्याञ्च प्रायशः पञ्चाशत्सहस्र-ग्रामेषु चलचित्राय-सम्मेलन-माध्यमेन स्वामित्व-सम्पत्ति-चिटिकाः वितरिष्यन्ते।

जम्मू-कश्मीरे भ्रमणं करिष्यति उपराष्ट्रपति जगदीप धनखडः

उपराष्ट्रपति जगदीप धनखडः अद्य जम्मू-कश्मीरे भ्रमणं करिष्यति। उपराष्ट्रपतिः जम्मूस्थ श्री माता वैष्णो देवी विश्वविद्यालयस्य दशमे दीक्षांतसमारोहे मुख्य अतिथि रूपेण भागं स्वीकरिष्यति। श्री धनखडः माता वैष्णो देवी मन्दिरं भैरों बाबा मन्दिरं च द्रक्ष्यति।

प्रख्यातस्य लेखकस्य एम.टी. वासुदेवन-नायरस्य निधने दुःखं प्रकटितवान् प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी

हिमसंस्कृतवार्ता:। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी प्रख्यातस्य लेखकस्य एम.टी. वासुदेवन-नायरस्य निधने दुःखं प्रकटितवान्। एकस्मिन् जनसम्पर्क-पटले श्रीमोदी उक्तवान् यत् एम. टी. वासुदेवन नायर मलयालम् चलचित्रस्य साहित्यस्य च सर्वाधिकः सम्मानितः जन्मः आसीत्। तेन प्रोक्तं यत् नायरस्य कृतिषु मानवीयाः भावनाः सशक्तया चित्रिताः भवन्ति। तस्य लेखनी परम्पराः प्रभावितवती अग्रेऽपि प्रेरयिष्यति च। प्रधानमन्त्रिणा प्रोक्तं यत् एम. टी. वासुदेवन नायरः मौनेभ्यः वंचितेभ्यः जनेभ्यः च वाणिं प्रदत्तवान्। मोदिना दुःखस्य समये वासुदेवस्य परिजनान् प्रशंसकान् च प्रति संवेदना प्रकटित्वा।

पूर्वप्रधानमन्त्रिणः मनमोहनसिंहस्य निधनम्, अखिलभारतीय-आयुर्विज्ञानसंस्थाने उपचाराधीनः आसीत्

हिमसंस्कृतवार्ता:। नवदेहली। पूर्वप्रधानमन्त्रिणः मनमोहनसिंहस्य ९२ वर्षे निधनम् अभवत्। सः गुरुवासरे रात्रौ दिल्ली-अखिलभारतीय-आयुर्विज्ञानसंस्थाने अन्तिम-श्वासं गृहीतवान्। सायंकाले एव सः अखिलभारतीय-आयुर्विज्ञानसंस्थाने प्रवेशं प्राप्तवान्। गम्भीरस्थित्याः कारणात् सः आपत्कालीनकक्षे प्रवेशं प्राप्तवान्। तस्य श्वसनस्य कष्टं भवति स्म इति कथ्यते।

अपरपक्षे कर्णाटकस्य बेलगांवे काङ्ग्रेसकार्यसमित्याः सभा निरस्ती कृता, सर्वे कार्यक्रमः अपि निरस्ताः अभवन्। कांग्रेसस्य राष्ट्रीयध्यक्षः खड्गे,

राहुलगान्धी, प्रियंकागान्धी इत्यादयः सर्वे नेतारः दिल्लीं प्रति प्रत्यागच्छन्ति। ततः पूर्वं २०२१ तमस्य वर्षस्य अक्टोबर्-मासस्य १३ दिनाङ्के मनमोहनसिंहस्य एम्स-संस्थाने प्रवेशः अभवत्। दिल्लीकाङ्ग्रेसेन सूचना द्वीटमाध्यमेन प्रकाशिताप्रख्यातः अर्थशास्त्रज्ञः देशस्य पूर्वप्रधानमन्त्री च आदर्शगणयः मनमोहनसिंहजी इत्यस्य निधनं भारतीयराजनीतेः अपूरणीयहानिः अस्ति।

HP Tourism : प्लास्टिकस्य उपयोगं निवारयितुं पदानि; राज्यपर्यटननिगमः महत्परिवर्तनं करोति, खाद्यपेययोः नूतनानि व्यञ्जनानि

हिमसंस्कृतवार्ता: - कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। हिमाचलप्रदेशपर्यटननिगमस्य होटेलेषु संकटस्य मेधाः स्वच्छाः अभवन् ततः परं प्रमुखपरिवर्तनार्थं प्रयत्नाः आरब्धाः। वसतिगृहेषु (Hotel) व्यवस्थावर्धनं सह पर्यटकानां कृते प्रदत्ताः सुविधाः अपि वर्धिताः सन्ति। हिमाचलपर्यटनविकासनिगमस्य होटेलेषु प्लास्टिकस्य उपयोगं निवारयितुं प्रयत्नरूपेण अधुना काचस्य कूपीषु पेयजलं परोक्ष्यते। एतदतिरिक्तं सर्वेषु भोजनालयेषु परिष्कृतं जलम् अपि स्थापितं भविष्यति। भोजनस्य सूचीमध्ये बहूनि नूतनानि व्यञ्जनानि अपि योजितानि सन्ति। पर्यटननिगमस्य होटेलानां पिधानकरणस्य विषये अनुमानानाम् राजनैतिकतापस्य च अनन्तरं अन्ततः धर्मशालासङ्कलस्य प्रायः अर्धदर्जनेषु होटेलेषु परिवर्तनं आरम्भम् अस्ति। होटेल् धौलाधार, कुणाल एवं कश्मीर हाउस इत्यस्मात् आरभ्य भागसु इत्यादयः एककयावत् अत्र आगतानाम् पर्यटकानां कृते लघुपरिवर्तनं कृत्वा सुविधाः वर्धिताः सन्ति। सर्वेषां कर्मचारिणां वेशभूषाधारणं अनिवार्यं करणस्य सङ्गमेन होटेलानां नामपट्टिकास्थापनात् स्वच्छतातः च अलङ्कारः अपि सुदृढः क्रियते,। एतादृशी परिस्थितौ आगामिसमये दर्जनशः कनालभूमिषु निर्मितानाम् एच.पी.टी.डी.सी.-संस्थायाः विलासपूर्णानां होटेलानां अधिकदिनानि

भविष्यन्ति, अत्र आगच्छन्तः जनाः अपि उत्तमसुविधाः प्राप्तुं शक्नुवन्ति इति अपेक्षा अस्ति अपरपक्षे हिमाचलप्रदेशपर्यटननिगमकर्मचारिसङ्घस्य राज्यकार्यकारीअध्यक्षः शशिश्मर्मा कथयति यत् होटेलेषु सुविधानां वर्धनं स्वागतयोग्यः निर्णयः अस्ति। निगमस्य कर्मचारिणः दिवारात्रौ परिश्रमं कुर्वन्ति। अत्र आगतानाम् पर्यटकानाम् आकर्षयितुं कार्यं प्रचलति। अपरपक्षे हिमाचलप्रदेशपर्यटननिगमस्य अध्यक्षः आर.एस. वाली कथयति यत् विगतदिवसे एच.पी.टी.डी.सी. इत्यस्य अवमाननं कर्तुं प्रयत्नः कृतः। परन्तु अतः परं निगमस्य वसतिगृहेषु पर्यटकानां कृते अधिकाः सुविधाः प्रदातुं वसतिगृहेषु नवीनतां आनेतुं च अधिकारिभ्यः निर्देशाः दत्ताः सन्ति। आगामिसमये अधिकाः सुविधाः प्रदत्ताः भविष्यन्ति।

सांस्कृतिकं परिदृश्यं दृश्यते

पर्यटननिगमस्य होटेलेषु हिमाचली चरखा, हुक्का इत्यादीनि पुरातनवस्तूनि अपि शोकेस-मध्ये स्थापितानि सन्ति। अनेन पर्यटकानाम् आकर्षणार्थं किञ्चित् नूतनम् आनेतुं शक्यते। धूम्रपानकर्तॄणां कृते पृथक् पृथक् धूम्रपानक्षेत्राणि निर्मितानि सन्ति।

वसतिगृहाणां (Hotel) सूची विस्तारिता

हिमाचलप्रदेशपर्यटननिगमस्य सहायकमहाप्रबन्धकः कैलाशठाकुरः अवदत् यत् होटेलानां सूची अपि वर्धिता अस्ति। सर्वेषु प्रकारेषु खाद्यपदार्थेषु, शाकाहारी, अशाकाहारी च मधुपरिवर्तनानि क्रियन्ते। पर्वतीयराज्यस्य हिमाचलस्य पारम्परिकव्यञ्जनानि यथा सिङ्गु इत्यादीनि होटेलेषु उपलभ्यन्ते इति कार्यं प्रचलति।

हिमाचलप्रदेशे त्रीणि मासानि यावत् न पदानि सृज्यते, न च नूतनानि संस्थानानि उद्घाट्यन्ते, वित्तविभागेन निर्देशाः निर्गताः

हिमसंस्कृतवार्ता: शिमला डॉ.पद्मानाभः। हिमाचलप्रदेशे आगामि त्रीणि मासानि यावत् सामान्यपरिस्थितिषु न कोऽपि पदस्य सृजनं भविष्यति, न च नूतनं संस्थानम् उद्घाट्यते, न च संस्थानस्य स्तरोन्नयनं भविष्यति। एतानि सम्पूर्णानि आगामि वार्षिक- (बजट)अर्थसङ्कल्पपर्यन्तं स्थयन्ते। राज्यस्य वित्तविभागेन वर्तमानवित्तवर्षस्य जनवरी-मासात् मार्च-मासपर्यन्तं चतुर्थत्रैमासिकस्य आर्थिकव्यवस्थायाः कारणेन एषः निर्णयः कृतः। केवलं मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः महोदयस्य विशिष्टानुमतिः नूतनं संस्थानं उद्घाटयति, स्तरोन्नयनं वा पदसृजनं च अनुमन्यते। वित्तविभागेन विभागेषु निर्देशाः प्रेषिताः यथाः तैः आगामि अर्थसङ्कल्पाय (बजटाय) विवरणं प्रेषणीयम्। यदि नूतनसंस्थानस्य उद्घाटनं, तस्य स्तरोन्नयनं च, अथवा नूतनपदस्य सृजनं च अन्तिमचतुर्थस्य अर्थ- सङ्कल्पस्य (बजट)प्रावधानं कुर्यात्, तर्हि वर्तमानवित्तवर्षे एव व्ययः सम्भवः। अतः, सर्वकारस्य ध्येयः एतासु योजनासु भवति याः वर्तमानवित्तवर्षे एव कार्यान्विताः स्युः, यस्मिन् पूर्वमेव (बजट)अर्थ- सङ्कल्प प्रावधानं कृतम् अस्ति। एतस्य कारणेन सर्वविभागेषु आदेशाः प्रेषिताः यथाः ते आगामि अर्थसङ्कल्पाय(बजटाय) नूतनपदसृजनस्य प्रस्तावान् प्रेषयन्ति, नूतनसंस्थानस्य उद्घाटनं स्तरोन्नयनं च चिकीर्षन्ति। वित्तविभागस्य एकः अधिकारीः उक्तवान् यः आगामि अर्थसङ्कल्पम् (बजट) नूतनपदसृजनं, संस्थानानां उद्घाटनं, तेषां स्तरोन्नयनं च प्रावधानं करिष्यति। ततः प्रस्तावाः विभागेः प्रेष्यन्ते।

जनवरी मासे विधायकप्राथमिकतायाः सभाः

योजनाकार्यं निश्चितं विधायकप्राथमिकतायाः सभाः जनवरीमासस्य द्वितीयसप्ताहे सम्भवाः। तत्र सर्वेभ्यः विधायकेभ्यः तेषां प्राथमिकताः याचिष्यन्ते। जनवरीमासस्य प्रथमे सप्ताहे मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः काङ्गड़ाजनपदस्य यात्रां कर्तुं शक्नोति।

बालदिवसस्य कार्यक्रमे भवने अग्निः, ऐतिहासिकसुरेन्द्रक्लबभवने नाहने अग्निः प्रज्वलितः

गुरुद्वारासाहबे बाल-दिवस-कार्यक्रमस्य आयोजने भवनस्य अन्तः अग्नि-धूम-मेघः उत्थितः। भवनस्य अन्तः दमघोषकधूमज्वालानां मध्ये अग्निशामकदलम् बहुप्रयत्नेन तत् नियन्त्रणे आनयत्। भवनस्य परितः अग्निप्रकोपेन अराजकता उत्पन्ना इति कथ्यते। भवने अग्निः प्रज्वलितः। दिल्लीद्वारस्य क्लबस्य पुरातनं स्नूकर-समीपे नगरस्य प्रमुखस्थाने उत्पीठिका अन्यानि च ऐतिहासिकगुरुद्वारासाहबस्य च उपस्करणानि अग्नौ दहितानि। समीपे स्थितः सुरेन्द्रक्लबनाहनम् अग्निप्रकोपस्य कारणानां दीर्घकालात् पिहितः अस्ति। अत्र अन्वेषणं क्रियते।

हिमसंस्कृतवार्ता: - नाहनम् ।

गुरुवासरे नाहनस्य ऐतिहासिकभवने अकस्मात् उत्पन्ना इति कथ्यते। भवने अग्निः प्रज्वलितः। दिल्लीद्वारस्य क्लबस्य पुरातनं स्नूकर-समीपे नगरस्य प्रमुखस्थाने उत्पीठिका अन्यानि च ऐतिहासिकगुरुद्वारासाहबस्य च उपस्करणानि अग्नौ दहितानि। समीपे स्थितः सुरेन्द्रक्लबनाहनम् अग्निप्रकोपस्य कारणानां दीर्घकालात् पिहितः अस्ति। अत्र अन्वेषणं क्रियते।

पूर्वप्रधानमन्त्रिणः मनमोहनसिंहस्य निधनम्

ईश्वरः दिवंगतात्मनः शान्तिं, तस्य परिवाराय एतां हानिः सोढुं बलं च दद्यात्। दिल्लीकाङ्ग्रेसपरिवारः आदरणीयमनमोहनजी इत्यस्य स्मृतौ श्रद्धांजलिम् अर्पयति तथा च राष्ट्रनिर्माणे तस्य योगदानस्य कृते आभारं प्रकटयति।हरियाणाप्रदेशस्य पूर्वमुख्यमन्त्री भूपेन्द्रसिंहहूडा उक्तवान् - विश्वस्य महान् अर्थशास्त्रज्ञः, भारते आर्थिकोन्नयनस्य अग्रणीः, पूर्वप्रधानमन्त्री च यः देशं सम्पूर्णं विश्वे विशिष्टं परिचयं दत्तवान्, तस्य डॉ. मनमोहनसिंहस्य निधनेन दुःखितः स्वकार्यस्य माध्यमेन प्रगतिमागं हृदयविदारितः। क्षयं निधनेन राजनैतिकजगति अपूरणीयहानिः अभवत्, यस्याः क्षतिपूर्तिः निकटभविष्यत्काले अत्यन्तं कठिना अस्ति। दिवंगतात्मने हार्दिकाः श्रद्धांजलिः।

अमितशाहेन साकं १००० कोटिरूप्यकाणां विषये वार्तालापं करिष्यति मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः २८ वा २९ दिसम्बरदिनाङ्के देहल्यां भवितुं शक्यते मेलनम्

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः बुधवासरे शिमलातः दिल्लीं ततः बेङ्गलूरुनगरं प्रति प्रस्थितवान्। सः प्रथमदिनद्वये अर्थात् २६, २७ दिनाङ्कयोः काङ्ग्रेसकार्यसमित्याम् भागं गृह्णीयात् अग्रिमदिनद्वयं च दिल्लीनगरे स्थातुं स्थापितः अस्ति। दिल्लीं गमनात् पूर्वं मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः मीडियासमूहैः वार्तालापं कुर्वन् अवदत् यत् केन्द्रसर्वकारस्य मनोवृत्तिः हिमाचलसर्वकाराय आर्थिकदृष्ट्या उत्तमा नास्ति। अस्मिन् समये सः केन्द्रीयमन्त्रिभिः सह मिलति। एतदर्थं केन्द्रीयगृहमन्त्रीतः अपि समयः याचितः अस्ति। २८ अथवा २९ दिसम्बर दिनाङ्के सभा भवितुम् अर्हति। अस्मिन् काले मुख्यमन्त्री तस्य १००० कोटिरूप्यकाणां आपदा-उत्तर-आवश्यकता-मूल्यांकनस्य विषये वार्तालापं करिष्यति, येन

हिमाचल-सर्वकाराय स्पष्टं भवति यत् एतत् धनं प्राप्यते वा न वा ? एतस्याः राश्याः कृते मुख्यमन्त्री सभायाः शिशिरसत्रे घोषितवान् यत् यदि एतत् धनं न प्राप्यते तर्हि हिमाचलसर्वकारः अपि अस्य कृते सर्वोच्चन्यायालयं गमिष्यति। मुख्यमंत्री गतदिल्लीप्रवासे केन्द्रीयगृहमन्त्री अमितशाहं मेलितुं न शक्तवान्। मुख्यमन्त्री इत्यनेन एतदपि उक्तं यत् राजस्वहानि-अनुदानस्य निरन्तरं न्यूनतां दृष्ट्वा सः भारतसर्वकाराय स्वविचारं प्रस्तुतं करिष्यति, यतः १६ तमस्य वित्तायोगस्य अनुशंसा २०२६ तमात् वर्षात् कार्यान्विता भविष्यति। अत एव हिमाचलसर्वकारस्य २०२५ तमस्य वर्षस्य कृते अतिरिक्तसाहाय्यस्य आवश्यकता वर्तते। अन्तिमे भ्रमणकाले मुख्यमन्त्री हिमाचलस्य औद्योगिकसंकुलस्य अपि आग्रहं कृतवान् आसीत्। दिल्लीभ्रमणकाले मुख्यमन्त्री ऊनानगरे निर्मितस्य प्रचुरौषधवाटिकायाः (बल्क ड्रग पार्क) विषये केन्द्रीयमन्त्री जगतप्रकाशनड्डा इत्यनेन सह अपि मेलितुं शक्नोति। अस्य उद्यानस्य निज-रणनीतिक-सहभागितां ग्रहणस्य स्थाने राज्यसर्वकारस्य एव अस्मिन् भागः भविष्यति। अत एव केन्द्रसर्वकारस्य अधिका साहाय्यस्य आवश्यकता वर्तते

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम्! (एकपञ्चाशत्तम सर्गः)

वाल्मीके: आश्रमे शत्रुघ्नस्य रामचरितश्रवणम्।
ततः द्वादशमे वर्षे अल्पभृत्यबलानुगः शत्रुघ्नः
रामपालिताम् अयोध्यां गन्तुम् ऐच्छत्। सः मन्त्रिमुख्यान्
बलमुख्यान् च मथुरायां निवर्त्य अश्वमुख्येन रथानां
शतेन च अयोध्यां प्रति प्रस्थानम् अकरोत्। ततः सः
रघुनन्दनः शत्रुघ्नः मथुरातः यात्रां कृत्वा पञ्चदशदिनेभ्यः
परं महर्षेः वाल्मीकेः आश्रमं प्राप्नोत्। तत्र गत्वा वीरः
शत्रुघ्नः महर्षिं वाल्मीकिम् अभिवाद्य मुनिहस्तात्
पाद्यमर्घ्यं तथा आतिथ्यं च अगृह्णात्। तत्र सः मुनिः
महात्मने शत्रुघ्नाय बहुरूपाः सहस्रशः सुमधुराः कथाः
अकथयत्। महर्षिः वाल्मीकिः लवणस्य वधाश्रितं
वाक्यमब्रवीत् हे राघव! त्वया सुदुष्करं कर्म कृतं यद्
लवणराक्षसः त्वया हतः। हे सौम्य! युध्यमानाः
महाबलाः सबलवाहनाः बहवः पार्थिवाः लवणेन हताः
अभवन् किन्तु सः पापिष्ठः त्वया लीलया निहतः। तव
तेजसा जगतः भयं प्रशान्तम् अभवत्। रामेण महता
यत्नेन रावणस्य वधः कृतः किन्तु इदं सुमहत् कर्म
त्वया अयत्नतः कृतम्। लवणे हते देवानां च प्रीतिः परा
जाता। लवणं हत्वा सर्वेषां भूतानां जगतश्च त्वया प्रियं
कृतम्। हे राघव! मयापि तद् युद्धं वासवस्य सभायाम्
उपविश्य यथावद् दृष्टम्। ममापि हृदि परमा प्रीतिः
वर्तते अतः अहं तव मूर्ध्नि उपाग्रास्यामि यतः एषा हि
स्नेहस्य परा गतिः।

एवमुक्त्वा महर्षिः वाल्मीकिः मूर्ध्नि शत्रुघ्नम् उपाग्राय
शत्रुघ्नस्य आतिथ्यम् अकरोत् अपिच ये च तस्य
पदानुगाः आसन् तेषामपि आतिथ्यम् अकरोत्। तत्र
स्थित्वा सः रघुनन्दनः शत्रुघ्नः तस्मिन् काले
वाल्मीकिना यावत् रामचरितं रचितं तावत् अशृणोत्।
पूर्वं यथावृत्तानि तानि अक्षराणि सत्यानि श्रुत्वा
पुरुषशार्दूलः शत्रुघ्नः विस्मयः वाष्पलोचनः अभवत्।

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः
pradiptnath997@gmail.com

तस्मिन् गीते यथावृत्तं वर्तमानमिव श्रुत्वा शत्रुघ्नः
मुहुर्मुहुः विनिश्चयस्य मुहूर्तमिव विस्मयः अभवत्। राज्ञः
शत्रुघ्नस्य ये पदानुगाः आसन् तेऽपि तद् गीतं श्रुत्वा
अवाङ्मुखाः दीनाश्च भूत्वा आश्चर्यमाश्चर्यमिति अब्रुवन्।
तत्र ये सैनिकाः आसन् ते परस्परं वदन्ति स्म, किमेतत्
स्वप्नदर्शनम्? पुरा अस्माभिः यद्दृष्टं तदद्य पुनः
आश्रमपदे शृणुमः। एवं ते सैनिकाः परं विस्मयं गत्वा
शत्रुघ्नमब्रुवन् हे नरश्रेष्ठ! मुनिपुङ्गवं वाल्मीकिं साधु
पूछ! ततः शत्रुघ्नः तान् प्रत्यब्रवीत् - महामुनिं प्रष्टुम्
ईदृशः क्षमः अस्माकं नास्ति। महामुनेः आश्रमे
ईदृशानि आश्चर्याणि बहूनि भवन्ति। कौतूहलात्
महामुनिम् एवं प्रष्टुं न शक्यते। शत्रुघ्नः सैनिकान् तथा
उक्त्वा महर्षिम् अभिवाद्य च स्वनिवेशं प्राविशत्।

दध्योदनम्

एकम् आयुर्वेदिक औषधम्

(क्रमशः (४६२) लेखः)

पूर्वं प्रतिदिनं भोजनसमाप्तौ अन्ते दधि-ओदनम्
खादितुं अत्यावश्यकं मन्यते स्म। तद्विशेषतः
आग्रहपूर्वकं परोक्ष्यमानं च। आग्रहे तु कथ्यते स्म,
"अन्ते दधि-ओदनं खादित्वा श्वशुरगृहं समृद्धं भवति।
ततः जामातारं तस्य समृद्धेः प्रथमः भागः लभ्यते।" एवं
जामाता हर्षेण अन्तिमं दधि-ओदनं सेवनं करोति स्म।
धर्मं अनेके दृष्टान्ताः दृश्यन्ते ये लोकानां
दैनन्दिनजीवने सहजतया प्रविष्टाः, अपरिहार्याः च
कृताः। अतः किमस्ति एषः अन्तिम-दधि-ओदनस्य
रहस्यम्? अस्मिन्नेव आयुर्वेदिक-शास्त्रीयं रहस्यं
दत्तमस्ति। आयुर्वेदे स्वास्थ्याय उपयुक्ताः उपायाः
स्पष्टतया प्रतिपादिताः। तेन सह भोजनस्यान्ते दधि-
ओदनस्य सेवनं केनार्थं आवश्यकं तदपि
प्रतिपादितम्।

दधि-ओदनस्य शास्त्रीयं महत्त्वम्

- > दध्योदने विद्यमानं ट्रिष्टोफान् नामकं रसायनं
मानव-मस्तिष्कस्य कार्यक्षमत्वं वर्धयति।
- > ट्रिष्टोफानस्य शरीरं निर्मितं कर्तुं अशक्तम्
। तस्मात् खाद्यमानात् एव तस्य प्राप्तिः। एतत्
रसायनं शरीरस्य अन्यैः घटकैः सह संयोजनं
कृत्वा सेरोटोनिन् तथा मेलानोनिन् नामकं रसायनं
निर्मायते।
- > सेरोटोनिनं मस्तिष्काय उपयुक्तं भवति। तस्य
प्रभावे निद्रा सुदृढा भवति, स्मरणशक्तिः च
वर्धते।
- > दध्योदने कार्बोहायड्रेट इति प्रचुरम् अस्ति। तस्य
साहाय्येन ट्रिष्टोफान् रक्तेन मस्तिष्कं प्रति प्रवहति।

sudha_sathaye@yahoo.com

दध्योदनस्य आरोग्यलाभाः

१. शरीर भार नियन्त्रणम्
दधि-ओदनस्य नियमितं सेवनेन नियंत्रयति।
२. ज्वरनिवारणम्
ज्वरसमये दधि-ओदनं शक्तिदायकं भवति। दधि
शरीरस्य रोगप्रतिरोधक-शक्तिं वर्धयति।
३. पाचनक्रियायाः सुधारः
दधि-ओदनं पाचनं सुकरं करोति। बद्धकोष्ठतेः समस्या
अपि अपसरति।
४. चिन्ता-मुक्तिः
दधि-ओदनस्य सेवनं मानसिक चिन्तां हरति। तस्मिन्
प्रोबायोटिक् बैक्टेरिया मनः स्थितिं विकसति।
तात्पर्यम् ...दधि-ओदनं सुलभं च स्वास्थ्यकरं च।
अनेन शरीरं स्वस्थं च मनः प्रसन्नं च भवति। अतः
प्रतिदिनं भोजनान्ते दधि-ओदनं सेवितव्यम्।

सुधा साठ्ये मुंबई।

धारावाहिकं

गीताप्रश्नोत्तरम् - १५

अर्जुनः - भगवन् ! कर्मप्रेरणार्थं कर्मसंग्रहः त्रिविधः
उक्तः त्वया, तेषां प्रधानाः भेदाः के ?

श्रीकृष्णः - पार्थ ! साङ्ख्यशास्त्रे गुणानुसारेण ज्ञानस्य,
कर्मणः, कर्तृश्व त्रिविधाः मुख्याः भेदाः प्रोक्ताः सन्ति,
तान् त्वं सम्यक्तया शृणु!

अर्जुनः - तर्हि भगवन् ! ज्ञानस्य त्रिविधेषु भेदेषु प्रथमतः
सात्त्विकं ज्ञानं कतमतं स्यादिति ज्ञातुमिच्छामि।

श्रीकृष्णः - आम्, अर्जुन ! शृणु तावत् । येन ज्ञानेन
मनुष्यः विभक्तेषु सर्वप्राणिषु विभागरहिताम् एकाम्
अविनाशिनीं सत्तां पश्यति, तादृशं ज्ञानं सात्त्विकं प्रोच्यते

अर्जुनः - राजसं ज्ञानं चेत् कीदृशं भवति भगवन् ?

श्रीकृष्णः - यया दृष्ट्या मनुष्यः विभक्तेषु सर्वप्राणिषु
समभावेन स्थितां सत्तां पृथक् पृथक् पश्यति, तज्ज्ञानं
राजसं विद्धि।

अर्जुनः - तामसं ज्ञानं चेत् किं भगवन् ?
श्रीकृष्णः - अस्मिन् जायमाने, प्रियमाणे च शरीरे एव
यज्ज्ञानम् आसक्तं, अयुक्तिसङ्गतं, तत्त्वज्ञानरहितं, तुच्छं च
भवति, तादृशं ज्ञानं तामसं कथ्यते।

अर्जुनः - ओं, त्रिविधं ज्ञानं यथामति अवगतम्। इदानीं
भगवन् ! त्रिविधकर्मसु सात्त्विकं कर्म किमिति मां सम्यक्
बोधय। श्रीकृष्णः - शृणु, भारत ! आसक्तिरहितैः अथवा
फलेच्छारहितैः मनुष्यैः यत् नियतकर्म अरागद्वेषपूर्वकम्,
एवं कर्तृत्वाभिमानरहितैः सद्भिः क्रियते, तादृशं कर्म
सात्त्विकम् उच्यते।

अर्जुनः - राजसं कर्म चेत् कीदृशं स्याद् भगवन् ?
श्रीकृष्णः - पार्थ ! भोगेच्छायुक्तैः अहङ्कारयुक्तैः च मनुष्यैः
परिश्रमपूर्वकं यत् कर्म क्रियते, तत् राजसं कथ्यते।

अर्जुनः - भगवन् ! तामसं कर्म चेत् किम् ?
श्रीकृष्णः - हे कुन्तीपुत्र ! परिणामः, क्षतिः, हिंसा,
सामर्थ्यम् इत्यादिकम् अविचार्य एव यत् कर्म प्रारभ्यते,
तत् तामसम् उच्यते इति। (गी०- १८/१९-

२५) (अनुवर्तिष्यते) -- नारदोपाध्यायः

" लौकिकन्यायकोशः " (१२५)

" वत्सक्षीरन्यायः

अचेतनम् अपि क्षीरं वत्सस्य शरीरपोषणार्थं गोस्तनात्
स्त्रवति। तथा अचेतनयाः प्रकृतेः विविधपरिणामः
सचेतनस्यणामः पुरुषस्य भोगार्थं भवति इति सांख्यसि
द्धान्तः। यथा-वत्सविवृद्धिनिमित्तं तथा प्रवृत्तिः
प्रधानस्य। (सांख्यकारिका ५८)।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर
पुणे / महाराष्ट्रम्

॥ भवान् तु वानरस्य
सदृशः दृश्यते।

हास्य-
कणिका

हास्यकणिका विशेषज्ञा - विदुषी
अग्रवाल
प्रेरणास्त्रोत्रः - महाभागः श्री
महेन्द्रमिश्र महोदयः

पत्नी - भवतः उपरि उरुकं सम्यक्
दृश्यते।
पतिः - कियत् अपि भवती मम
प्रशंसां करोति, तर्हि अहं नूतनां
शाटिकां न क्रीणामि।
पत्नी - केवलं उरुकं सम्यक्
दृश्यते - भवान् तु वानरस्य
स्मानेव दृश्यते 😊😊😊
पतिः
😊😊😊😊😊😊😊😊😊😊

